

۲۶ نومبر ۲۰۲۱

داکتر عبدالرحمن زمانی

**تعجب سفیر انگلیس، افشای راز مهم و بهائی که سردار محمد نادر خان در رابطه همکاری با انگلیس ها پرداخت
(به اساس اسناد آرشیف محرمانه استخبارات انگلیس)**

در رابطه با همکاری، تعهدات و ارتباطات سردار محمد نادر خان، سپه سالار و وزیر حربیه رژیم امانی، یکی از اسناد مهم دیگر آرشیف محرمانه استخبارات انگلیس که از محرمت برآمده، گزارش شماره ۵۲ همفریز سفیر یا وزیر مختار بریتانیا میباشد که به تاریخ ۱۷ اپریل سال ۱۹۲۴ میلادی از کابل به آمزش کرزن مخابره نموده است. این راپور سفیر انگلیس راجع به ملاقات دیگرش بتاريخ چهارم (۴) ماه اپریل با سردار محمد نادر خان میباشد. شما خود بخوانند و قضاوت کنید.

به تاریخ ۴ اپریل [هنگامی که اغتشاش جنوبی جریان داشت - زمانی] نادر خان در سفارت بریتانیا با سفیر همفریز غذا صرف کرد. وی نه تنها مریض بود بلکه محزون و مغموم هم بود. وی به جواب سؤالی راجع به صحتش گفت که «از محرقه شفا یافته است، اما قلبش بسیار افکار است». بعد از صرف غذا نادر خان در حالی که در چوکی بسیار راحت انگلیسی همفریز نشسته بود، مانند کسی که با مشکل جدی مواجه باشد، آه سردی کشیده، حرف هایش را آغاز کرد که همفریز بعداً آنرا چنین توصیف کرد: «کامل ترین ستایش نهادها، روش ها، شخصیت ها و ثبات بریتانیا که من با شنیدن آن از زبانش آشنائی دارم.» و بریتانوی ها این توصیف و تعریف های نادر خان را در حضور شان یک شوخی خنده آور میدانستند.

وی به همفریز از اینکه به مشکلات موجود در سرحدات راه حلی یافته است، تبریک گفت.

تا این لحظه رویه نادر خان طوری بود که همفریز آنرا «تقریباً فروتنی چاپلوسانه» میخواند. بعد از آن به گفته همفریز «نقاب از چهره اش بصورت آنی پائین افتاد». نادر خان به تلخی جواب داد «شما موفقیت را بدست آوردید،

اما به چه بهائی برای من و نفوذ افغانستان بر قبایل سرحدی؟»

سپس، احساسات دوباره به عقب افتاد، دیپلوماسی اوج گرفت، نقاب یکبار دیگر به جایش گذاشته شد و چهره انضباط پذیر نادر خان مؤدب و صمیمانه شد. وی راجع به شورش های شدید صحبت کرد که در خوست بمیان آمده بود. همفریز گفت که فکر میکند شورش فرونشسته است. نادر خان گفت که نخیر.

«این شورش زودگذر نیست، زیرا علیه پالیسی امان الله خان است که به مشوره های من گوش نداد». نادر خان بعد از آن خطاهای امان الله خان را برشمرد و محمود طرزی را مسؤول این نارامی ها میدانست که امان الله خان را رهبری مینماید. نادر خان همه پلان های اصلاحی امان الله خان را به باد انتقاد گرفت.

د پانو شمیره: له 1 تر 2

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاري ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

پادونه: دليکني د ليکنيزي بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليزلو مخکي په خير و لولئ

« امان الله ابتدا تلاش کرد تا اصلاحات خود را با سرعت بیش از حد پیش ببرد. افغان ها به عنوان یک نژاد متعصب، سرسخت و محافظه کار هستند.»

او گفت که می‌خواهم از وزارت دفاع کنار بروم و آرزو دارم که در خارج برایم وظیفه داده شود. نادر خان به چنان سرعت و شدت شکایت میکرد که تا پایان یافتن شکایاتش به همفریز مجال حرف زدن را نداد. نادر خان به سفیر بریتانیا گفت که بدون دوستی بریتانیا ترقی در کشور ما ناممکن است. **همفریز از گفتار نادر خان به تعجب افتاده و به دولت خود نوشت که نادر خان با امان الله خان سخت مخالف است و از پست خود کنار رفته، نفوذ خود را از دست داده و امان الله خان دیگر بر وی اعتماد ندارد.»** (ریه تالی سٹیوارت، فایر این افغانستان (آتش در افغانستان)، صفحات ۲۵۳ تا ۲۵۵).

از سند فوق به وضاحت دیده میشود که در پهلوی عوامل متعدد نارضایتی‌ها بین غازی امان الله خان و سردار محمد نادر خان، یکی از عوامل مهم برکناری سردار محمد نادر خان تلاش‌ها و همکاری‌های مخفیانه این وزیر حریبه رژیم امانی در آرام ساختن اقوام سرحد آزاد، بخصوص اقوام ساکن وزیرستان به نفع انگلیس‌ها می‌باشد. ریه تالی مینویسد که چند روز بعد اعلان کردند که عوض نادر خان محمد ولی خان [دروازی] وزیر حریبه تعیین گردید. نادر خان خواست که برادرش شاه ولی خان معاون وی تعیین گردد، مگر امان الله خان قبول نکرد. شاه محمود خان را به صفت آمر مکتب عسکری در کابل تعیین نمود و از قوماندانی شمال سبکدوش ساخت و محمد هاشم خان را به روسیه به صفت سفیر فرستاد. وی هنوز در فراق نورالسراج می‌سوخت و در اروپا سرگردان بود و از آنجا به روسیه رفت.

همفریز سفیر بریتانیه به این نتیجه رسید که امان الله خان این فامیل را از وطن دور ساخته و یا در کابل تحت نظارت خود گرفته و میگیرد. (همانجا)

منابع:

- اسناد محرمانه آرشیف لندن، گزارش شماره ۵۲ مؤرخ ۱۷ اپریل سال ۱۹۲۴ م همفری، سفیر انگلستان در کابل به کرزن راجع به ملاقاتش با سردار محمد نادر خان بتاریخ چهارم (۴) ماه اپریل.
- Stewart, Rhea Talley (2000). Fire in Afghanistan, 1914-1929; faith-The First Opening to the West Undone by Tribal Ferocity Years Before the Taliban. Second Edition, originally published by Doubleday. صفحات ۲۵۳-۲۵۵.
- سٹیوارت، ریه تالی / د عبدالحسیب حکیمی ژباړه (اور په افغانستان کې) ۳۳۰ تر ۳۳۳ مخونه
- سٹیوارت، ریه تالی / ترجمه کوهسار کابلی، یار محمد، جرقه های آتش در افغانستان (۱۳۸۰)، صفحات ۴۱-۴۲.

(پایان)

د پانو شمیره: له 2 تر 2

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ